Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Monumentnummer*: 531431

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	18 april 2014
Kadaster deel/nr	82692/88

*Woonplaats**	*Gemeente**	*Provincie**
's-Graveland	Wijdemeren	Noord-Holland

Locatienaam	*Locatieomschrijving*
's-Graveland	Kleizuwe

*Kadastrale gemeente**	*Sectie**	*Kadastraal object**	*Appartement aanduiding*	*Grondperceel*
's-Graveland	B			2329
's-Graveland	B			2331
's-Graveland	B			2330

*Omschrijving***

Cluster 14.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

ZUIDERSLUIS (te 's-Graveland) als civiel en militair waterstaatkundig onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie, gelegen in de 's-Gravelandse Vaart, ongeveer 125 m ten noorden van het Hilversumsch Kanaal en de weg Hilversum-Haarlem (Vreelandseweg). Het verdedigingssysteem van de Nieuwe Hollandse Waterlinie was in de eerste plaats gebaseerd op het gecontroleerd onder water zetten van (grote) terreinoppervlakken. Gecontroleerde inundatie vergde een ingenieus systeem van waterwerken, zoals sluizen, stuwen en kanalen, waarmee het noodzakelijke peil snel en binnen nauwe grenzen gesteld en gehandhaafd kon worden. Er werden vele verschillende typen sluizen toegepast, afhankelijk van de plaats waar ze in het systeem functioneerden. Soms werden reeds bestaande scheepvaart-, uitwaterings- of keersluizen gebruikt, maar ook zijn er vele nieuwe gebouwd of bestaande (sterk) aangepast. Soms moesten locale peilverschillen tussen afzonderlijke poldereenheden worden overbrugd door het opnemen of gebruiken van

keersluisjes in bestaande kades of dijken. Hiertoe zijn vaak schotbalkkeringen in vaarten of zelfs in coupures in kades toegepast, maar ook zogenoemde verlaten met houten of ijzeren hefdeuren of duikers met schuiven zijn voor dit doel benut. De Zuidersluis, aan het zuideinde van de 's-Gravelandsche Vaart is een bestaande kleine schutsluis, die werd aangepast ten behoeve van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De sluis was in het bijzonder van belang in het kader van doorstroming van inundatiewater. De sluis is in 1980 gerestaureerd en toen onder meer voorzien van nieuwe houten deuren. Over de sluis een in beton vernieuwde brug.

Omschrijving

De ZUIDERSLUIS ('s-Graveland), een kleine schutsluis uit 1638, bestaat uit een ongeveer 25 m lange en 3,75 m brede gemetselde bakstenen kolk met constructieve toepassing van natuurstenen blokken. Op gelijk niveau met de kolk gelegen noordelijk sluishoofd en aan de zuidzijde een via een flauwe helling ongeveer 50 cm hoger dan de kolk gelegen sluishoofd. Ter weerszijden (deels) vleugelmuren en aan de oostzijde een binnen de kolk uitmondend vaartje, mogelijk een restant van de vroegere landscheiding tussen Holland en Utrecht. Houten puntdeuren, vernieuwd 1980, met handmatige bediening van schuiven door middel van ijzeren beugels op de deuren. De deuren vallen in de kolkwanden.

Waardering

De ZUIDERSLUIS ('s-Graveland) is van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op en ontstond als uitvloeisel van het systeem van inundatie en accesverdediging (19e en 20ste eeuw).

Het betreft hier een onderdeel uit 1638, namelijk een aan de militair-strategische bouwkunde gerelateerde uiting van historische waterbouwkunde in de vorm van een bestaande civiele schutsluis, die werd benut en aangepast gebruikt voor militaire doeleinden.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

* Het onderdeel is representatief (karakteristiek) omdat het een goed voorbeeld is van toepassing van een schutsluis in een gecombineerde militaire en civiele functie, vooral in het kader van doorstroming ten behoeve van inundaties.

* Het onderdeel is tamelijk gaaf bewaard omdat het in essentie onveranderd en in functie is gebleven.

Hoofdcategorie	*Subcategorie*	*Functie*
Verdedigingswerken en militaire gebouwen	Fort, vesting en -onderdelen	